

5.2 Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna

Umsjón: Teymisstjóri	Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna	Aðgerð	1/8
	<p>Rétt áður en hættuástand skellur á –skipuleggja og undirbúa:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Tilkynna viðbragðsteyminu að það eigi að vera reiðubúið. –Fylgjast með viðvörðunum og horfum í útvarpi, sjónvarpi og vefsetrum. –Vera í sambandi við yfirvöld. –Ganga úr skugga um að viðvörðunartæki um vatn og eld séu virk og varaafgjafar séu í lagi. –Fara yfir rýmingarleið og sjá til þess að endum dyrum sé tálmað og að leiðin sé greinilega merkt. –Undirbúa framkvæmd viðbragðsáætlunarinnar. –Aðgæta forða birgða og búnaðar og varaafgjafa. –Flytja safnkost í öruggari geymslu, sé það hægt, t.d. á stað sem liggur hærra. –Fylgja leiðbeiningum úr hluta 1. 1 Vá og hættuástand af ýmsum toga um viðkomandi vátegund (t.d. eldsvoða eða flóð) þar sem fjallað er um „varnir“, „viðvaranir“ og „viðbragðsstöðu“ eftir því sem við á.		

Umsjón :Teymisstjóri	Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna	Aðgerð	2/8
	<p>Þegar hættuástand skellur á, tryggja öryggi starfsliðs, gesta og safnkosts:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Athuga öryggi rýmingarleiðarinnar og rýma síðan bygginguna. Rýma nógu snemma til að engir verði skilinn eftir. –Senda alla á einn samkomustað án lyftunotkunar. –Slökkva og læsa um leið og byggingin er rýmd (teymisstjóri og aðstoðarmaður): <ul style="list-style-type: none"> –Loka hurðum, rúllugardinum, hlerum og gluggum á leiðinni út –Gá í lyftur og stigaganga að einstaklingum sem gætu verið þar fastir –Loka fyrir aðveitur (heitt og kalt vatn, rafmagn, gas) við inntak ef sem við á –Stofni það ekki öryggi ykkar í hættu, fáist þá við viðráðanlegt hættuástand á leiðinni út (notið handslökkvitæki á ruslafötueild, vefjið plasti um gripi nálægt þakleka). –Taka nafnakall til fullvissu um að allir hafi komist út. –Tilkynna viðeigandi yfirvöldum, bæði innan safnsins og utan þess, ef einhverja vantar og um ástandið almennt. –Tilkynna almannatenglum safnsins svo þeir geti búið sig undir að svara spurningum almennings og fréttamanna. –Fylgið leiðbeiningum fyrir viðeigandi vátegund í viðbragðsáætlun safnsins. –Setjið af stað símaboðshringingar til allra meðlima viðbragðsteymisins. –Biðjið þá að bíða boða um að koma á safnið til björgunarstarfa. 		

<p>Umsjón : Teymisstjóri, stjórnunaraðili viðbragðsaðgerða og húsvörður/umsjónarmaður viðhalds</p>	<div data-bbox="256 191 1399 231"> <div>Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna</div> <div>Aðgerð</div> <div>3/8</div> </div> <div data-bbox="256 275 828 310"> <p>Að hættuástandinu afstöðnu, meta aðstæður:</p> </div> <div data-bbox="256 359 1399 1035"> <ul style="list-style-type: none"> –Tilkynna viðbragðsaðilum á staðnum og Almannavörnum. –Vinna með húsverði/umsjónarmanni viðhalds, verkfræðingum og viðbragðsstjóra til að skera úr um hvort óhætt sé fyrir viðbragðsteymið að hefja björgunaraðgerðir. –Kanna styrkleika byggingar til að ganga úr skugga um að gólf, veggir og stigar séu traustir. –Kanna leiðina á safnið og ganga úr skugga um að teymið komist óhult á staðinn. –Kanna hvort um sé að ræða aðveituvandamál, en þau geta valdið lífshættulegum aðstæðum. –Vera á varðbergi gagnvart mögulegum hættum úr lífríkinu, svo sem myglu eða meindýrum vegna flóða. Myglu getur þurft að senda á rannsóknarstofu til að ganga úr skugga um að hún sé ekki lífshættuleg. –Kanna hvort önnur mengandi efni séu til staðar, svo sem asbest, bensín, íðefni og geislun. Slíkefni getur þurft að rannsaka á eiturefnarannsóknarstofu. –Senda óþekkt efni til eiturefnarannsóknar á efnarannsóknarstofu utan safnsins. –Hafa samband við verktaka og þjónustuaðila eftir þörfum og biðja þá að vera í viðbragðsstöðu. </div>
--	--

Umsjón : Viðbragðsteymi safnsins og fullþjálfaðir samstarfsaðilar	Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna	Aðgerð	4/8
	<p>Stilla saman strengi:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Setja upp undankomuleiðir, salerni (með handþvottaaðstöðu), vatn, svæði þar sem starfsfólk getur þrifið sig, hvíldarsvæði og svæði til að matast. –Hugsa fyrir hvar leita megi eftir læknabjónustu. –Gera lista yfir öll svæði sem hafa orðið fyrir áhrifum og greinið hvers eðlis og hversu miklar skemmdir eru. –Kalla saman viðbragðsáætlunarteymi safnsins. Minna á viðeigandi klæðnað og fótabúnað: –Gæta þess að hver starfsmaður hafi allan nauðsynlegan hlífðarbúnað og uppfært eintak viðbragðsáætlunarinnar. –Áminna starfsfólkið um að hafa heilsu og öryggi í fyrirrúmi. –Safna saman nauðsynlegum verkfærum og birgðum. –Fá hjá teymisstjóra forgangsroð einstakra bygginga, hæða, rýma, tegunda safnkosts og flokka muna sem hafa orðið fyrir áhrifum. Teymistjóri styðst við kóðun björgunarforgangs við ákvarðanatöku. –Rifja upp stjórnunarboðleiðir björgunaraðgerðanna: –Rifja upp leiðbeiningar um meðhöndlun: –halda saman hlutum brotinna gripa –nota stuðning (t.d. setja kassa undir) við meðhöndlun veikbyggðra eða skemmdra hluta –handleika eins lítið og hægt er. –gæta þess að aðskotafni berist ekki í andlitið og hárið með snertingu. Fá verkefnum úthlutað frá leiðtoga teymisins: –Skipuleggja vinnuhlé og hvenær verði farið í mat og hvíldartíma. –Tilgreina vinnuteymi og minna teymisfélaga á forgang til björgunar og mikilvæg atriði er snerta meðhöndlun og meðferð. –Útbúið vinnuaðstöðu fyrir ýmist starf sem björgunaraðgerðir útheimta, t.d. : <ul style="list-style-type: none"> –þekja öll vinnuborð með pólýetýlenlakki Tyvek eða plasti. –skolstöðvar með hreinu rennandi vatni og svömpum –staði fyrir þurrkun á snúru og í plast–eða ryðfríum grindahillum –stöðvar til bjarga blautum skjölum (e.interleaving¹) –innpökkunarstöðvar þar sem hægt er að pakka niður efni til flutnings í kæligeymslu –stöðvar til að undirbúa frostþurrkun. –Sjá fyrir rakaeyðingu á staðnum með því að dæla mjög þurru lofti inn í bygginguna til að þurrka pappír og bækur auk gólfteppa, veggja, húsgagna og innréttinga. <p>Ath: Beitið ekki þessari aðferð í sögulegum byggingum eða fyrir almennan safnkost.</p> <ul style="list-style-type: none"> –Skjalfesta skemmdir sem finnast með ljósmyndum eða myndtökuvél. –Setja upp færanlegt samskiptakerfi, þ.á.m. labbrabbtæki og/eða farsíma. –Úthluta búnaði og birgðum. 		

¹ Hafi t.d. bók eða samansafn teikninga og mynda orðið fyrir rakaskemmdum eru blöðin skilin að og rakadrægur pappír eða annað efni lagt á milli og skipt úr eftir þörfum, þetta er Interleaving.

Koma í veg fyrir frekari skemmdir á byggingum

- Fjarlægja standandi vatn og aðskotaefni sem skjótast og þurrka.
- Setja loftræsikerfið í gang strax og húsvörður/umsjónaraðili viðhalds telur óhætt að hleypa aftur á rafmagni og að nota stýringuna.
- Sjá fyrir góðu loftflæði og loftræstingu í öllum vinnurýmum.
- Leita álits sérfróðra aðila ef um sögulegt hús er að ræða, t.d. ef gólfteppi, veggfóður og viðarhúsgögn halda í sér vatni, hættulegum iðefnum eða lífrænni mengun eða eru mygluð.
- Setja upp góðar innbrotsvarnir, m.a. með því að læsa dyrum og halda utan um lykla eftir því sem hægt er.

	Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna	Aðgerð	6/8
Umsjón: Viðbragðsteymi	<p>Hefja björgun</p> <p>–Hafið á staðnum forvörð sem leita má til með spurningar.</p> <p>–Hafið til taks eiturefnaeyðingarverktaka til að fjarlægja gömul iðefni, óþekkt eða ómerkt efni, asbest, blýmálningarúrgang o.þ.h.</p> <p>–Hafið til taks fagaðila til að fjarlægja dýra-og mannaúrgang, myglu, hræ, lyfja-og læknismeðferðarúrgang.</p> <p>–Byrjið á safnkosti sem merktur er til forgangs.</p> <p>–Sé ekki unnt að þurrka hlut innan tveggja sólarhringa, frystið hann þá nema hann sé úr gleri, málm, húsgagn eða ljósmynd.</p> <p>–Ráðgist við forverðina og styðjist við viðbragðsáætlunina um hvaða gripi megri frysta.</p> <p>–Eyðið sem minnstri vinnu í hvern hlut. Bjargið sem flestum.</p> <p>–Reynið ekki flókið hreinsi–eða meðferðarferli meðan á björgun stendur. Færið efnið fremur til forvarðar eða stöðvið frekari skemmdir með því að láta gripi þorna og forða þeim úr bráðum háska.</p> <p>–Skjalfestið allt sem gert er með sérstöku skráningarferli fyrir hættuástandið, svo heimildir um flutning í kuldageymslu, forvörsluaðgerðir o.s.frv. fari í skrár safnsins eftir því sem við á.</p> <p>–Handleikið gripi með gát.</p> <p>–Vinnið sem teymi eftir því sem hægt er.</p> <p>–Farið sem mjúklegast að. Kreistið t.d. fremur belg en að nota þrýstiloft til að hreinsa viðkvæmt yfirborð gripa. Vinnið frá í átt frá miðju út að köntunum.</p>		

	Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna	Aðgerð	7/8
Umsjón: Viðbragðsteymi	<p>Skemmdir af völdum eldsvoða:</p> <p>–Forðist að færa hluti sem eru sótugir, rýkur af eða sem eru skemmdir af bruna nema notaðir séu nítrílhanskar og viðurkenndur öndunarbúnaður sem hefur verið mátaður á notandann til hlífðar við reyk og sóti. Sót er krabbameinsvaldur. Sýnið því ítrustu gát.</p> <p>–Hafi brunnið viður með viðarvörn (oft grænleitur að sjá) verður sótið gífurlega hættulegt. Notið öndunarbúnað og hanska við nálæg störf.</p> <p>–Snertið ekki hluti úr málmi, með gyllingu, úr steini eða öðrum efnum sem draga í sig hita að bruna nýafstöðnum. Þau geta enn verið heit.</p> <p>–Reynið ekki að hreinsa hluti sem eru sótugir, rýkur af, eða sem eru skemmdir af bruna. Komið þeim í umsjón forvarðar.</p> <p>Skemmdir af völdum flóða:</p> <p>–Lækkið rakastigið með því að:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Dæla út vatninu. –Nota rakaeyðingartæki og þurrkefni, t.d. kísilgel. –Hafið eins kalt og starfsliðið þolir. –Bætið loftræstingu með því að opna glugga og nota viftur. <p>–Látið ljós lifa til að draga úr myglugróðri.</p> <p>–Fjarlægið fyrst blautustu forgangsgripina til að draga úr loftrakanum.</p> <p>–Notið rakanema eða dæmið eftir útliti hlutanna um hvort þeir séu blautir eða rakir og hvernig sé best að koma þeim í stöðugt ástand.</p> <p>–Fylgið leiðbeiningum forvarða um flutning blautra hluta.</p> <p>–Farið ákaflega varlega þar sem mygla er:</p> <ul style="list-style-type: none"> –aðskiljið myglaða hluti frá öðrum og færið þá í kuldageymslu uns hægt er að hefja meðferð þeirra. –forðist að þerra myglaða hluti með snertingu, því við það geta myglugróin gengið dýpra inn eða breiðst út. <p>–Verið ávallt með nítrílhanska og öndunarbúnað þegar verið er að fást við myglu.</p> <p>–Aðskiljið blautan og þurran safnkost, en látið ekki upphaflega röð og uppruna hlutanna glatast.</p>		

	Viðbragðsgátlisti fyrstu tveggja sólarhringanna	Aðgerð	8/8
Umsjón: Viðbragðsteymi	<p>–Látið dýrahúðir, körfur, bein, bækur, grasafræðisýni, keramik, filmur, innrömmuð listaverk, húsgögn, jarðfræðisýni, glerplötur, hval–og filabein, leður, segulbönd o.þ.h., mál, ljósmyndir, pappír, stein, textíla, viðargripi o.s.frv. þorna smám saman við <21°C og < 50% rakastig. Nánari leiðbeiningar má finna í Emergency Response and Salvage Wheel²</p> <p>–Notið viftur og þurrkefni (t.d. kísilgel til að draga úr lofttraka þar sem verið er að loftþurrka gripi, en notið ekki varmagjafa eins og færanlega hitara til að hraða þurrkun. Látið ekki loft streyma beint á gripi.</p> <p>–Notið vaxpappír, frystipappír, álpappír, sílíkonpappír eða pólýetýlendúk til að koma í veg fyrir að gripir loði saman.</p> <p>–Notið <u>sléttan, hvítan, óáprentaðan</u> þerripappír til að leggja inn á milli gripa og þerra þá sé yfirborðið ekki viðkvæmt.</p> <p>–Ef ekki er unnt að láta hluti þorna innan tveggja sólarhringa, komið þeim þá í kæligeymslu. Hraðfrysting við –29°C eða kaldara veldur gripum minnstum skaða.</p> <p>–Frystið ekki segulbönd o.þ.h., glerplötur, gler, söguleg viðarhúsgögn, keramik, stein, málverk, jarðfræðisýni, bein, skel, hval–og fílabein, steingervinga eða mál. Kallið til forvörð.</p> <p>–Vefjið inn og pakkið niður hlutum sem eiga að fara í kæligeymslu. Merkið alla kassa.</p> <p>–Hafi mikið af gripum orðið fyrir flóðskemmdum, leigið þá flutningabíla með frystigeymslu eða frystigáma til að flytja þá. Notið annars til bráðabirgða heimilisfrystikistu eða þurrís (látið ekki snerta safnkostinn).</p> <p>–Finnist ein einasta dauð mús eða fugl eða hreiður þeirra eða úrgangur, á aðeins þjálfað starfslið að sýsla með efnið og vera með nítrílhanska, gleraugu sem hlífa við skvettum og öndunarbúnað til að forðast sýkingu.³</p> <p>–Nánari leiðbeiningar um að hreinsa, pakka niður og þurrka er að finna í heimildaskrá.</p>		

² <http://cool.conservation-us.org/byform/mailling-lists/cdl/2001/0858.html>

³ Vegna hantaveirunnar (mýs), sem er banvæn, og smits með fuglum. Á vefsíðu landlæknis er hantaveira nefnd meðal nýrra ógna. Sjá einnig <http://visindavefur.hi.is/svar.php?id=1093>